

JURIDISKA FAKULTETEN
vid Lunds universitet

Erik Boltegård Blom

Tidiga förhör i praktiken

LAGF03 Rättsvetenskaplig uppsats

Kandidatuppsats på juristprogrammet

15 högskolepoäng

Handledare: Sandra Ahrén

Termin: Vårterminen 2023

Innehåll

SUMMARY	1
SAMMANFATTNING	3
FÖRKORTNINGAR	4
INLEDNING	5
1.1 Bakgrund	5
1.2 Syfte och frågeställningar	6
1.3 Avgränsningar	6
1.4 Perspektiv, teori och metod	6
1.5 Forskningsläge.....	8
1.6 Material.....	8
1.7 Disposition.....	8
2. STRAFFPROCESSENS FUNKTION	10
2.1 Förundersökningen	10
2.2 Brottmålsrättegångens principer	11
3. RÄTTEN TILL EN RÄTTVIS RÄTTEGÅNG	12
3.1 Principen om kontradiktion	12
3.2 Principen om parternas likställdhet	13
3.3 Den misstänktes insyn i förundersökningen	13
4. UPPSPELNING AV VIDEOFÖRHÖR FRÅN FÖRUNDERSÖKNINGEN	15
4.1 Den nya möjligheten att åberopa videoförhör från förundersökningen i domstol.....	15
4.2 Förutsättningarna för att ett videoförhör ska få spelas upp i domstol	16
4.2.1 Berättelsen ska ha lämnats inför en brottsbekämpande myndighet	16
4.2.2 Berättelsen ska ha lämnats vid ett förhör	16
4.2.3 Berättelsen ska vara inspelad med ljud och bild	17
4.3 Lämplighetsprövningen	17
4.3.1 Den misstänktes möjlighet att försvara sig	18

4.3.2	Uppspelning samt tilläggsförhör vid huvudförhandlingen	19
4.3.3	Uppspelningens påverkan på huvudförhandlingens koncentration	20
5.	VIDEOFÖRHÖR I PRAKTIKEN	21
5.1	Tingsrätternas motivering av beslut enligt 35:15	22
5.1.1	Uppspelning tillåts genom en kort anteckning i dagboksbladet....	22
5.1.2	Uppspelning bedöms lämplig – motiveras i ett beslut innan huvudförhandlingen.....	22
5.1.3	Uppspelning bedöms lämplig under huvudförhandlingen	24
5.1.4	Uppspelning bedöms som olämplig – i beslut innan huvudförhandlingen.....	25
5.1.5	Uppspelning bedöms som olämplig under huvudförhandlingen ..	25
5.2	Tingsrätternas tillämpning av paragrafen	26
5.2.1	Förhörspersonen har lämnat avvikande uppgifter i förhör vid huvudförhandlingen.....	26
5.2.2	Rätten till motförhör.....	27
5.2.3	Parallell uppspelning	27
6.	ANALYS.....	29
6.1	Tingsrätternas lämplighetsbedömning	29
6.2	Konsekvenser för den misstänktes rätt till ett effektivt försvar	31
BILAGA A	.....	33
BILAGA B	.....	37
KÄLLFÖRTECKNING	.....	39

Summary

In Swedish criminal procedure law, the principle of immediateness has been of great significance since the code of judicial procedure came into effect in 1948. This implies that the court should only judge and present verdicts based on what has appeared during the main hearing. Hence, the court will not have read the pre-trial investigation before the main hearing. Instead, the implicated parties and any potential witnesses must present themselves at the hearing and give their account directly to the court.

On January 1, 2022, a new article came in to effect in the Swedish criminal procedural law: 35:15. The article prescribes that it is possible to refer to an audio/video recording from prior interrogations conducted by a criminal investigation authority in court. A reason for the passing of this article is that a person is deemed to have better recollection of events when being questioned in close connection to an incident, compared to being heard in a district court, possibly a relatively long period of time after an incident. On the other hand, those who are critical of the new law claim that this regulation impairs the suspect's principal right of defense.

It is the district court that decides whether it is appropriate for an investigation to enact the new article (35:15 RB) and give permission for audio/video recordings to be used in the main hearing. In making that decision, the court must - among other things, consider procedural economic reasons and the suspect's right of defense. This essay has reviewed how the article has been applied in practice and examined what the court has taken into account when considering whether it is appropriate to play back a recording of an interrogation under the new article. The essay also highlights how the new article has affected the suspect's possibilities of defending himself.

The conclusions of the essay are that the district courts all too often fail to justify why it is appropriate to play back recordings in main hearings. It is often stated by the district courts that the disclosure and use of recorded files is justified due to; the age of the person being interrogated, that the crime committed is in a close relationship, or that the implied person does not want

to take part in the legal process. Thus, the suspect's opportunity to defend himself has been impacted negatively in cases when audio/video interrogations have been played back and used as evidence against the suspect, in the sense that the suspect and defence lawyers are often not given the opportunity to ask questions to the interrogator, and counter examine during the pre-trial investigation.

Sammanfattning

I svensk straffprocessrätt har omedelbarhetsprincipen haft stor betydelse sedan rättegångsbalken infördes år 1948. Den innebär att domstolen bara ska döma över det som har framkommit under huvudförhandlingen. Domstolen har inte innan huvudförhandlingen läst polisens utredning, utan parter och vittnen ska komma till domstolen och lämna sin berättelse direkt inför rätten.

Den 1 januari 2022 infördes en ny regel i rättegångsbalken, 35:15. Den innebär att det är möjligt att återropa en ljud- och bildinspelning från ett förhör inför en brottsutredande myndighet i domstol. Ett skäl för införandet av den nya regeln var att en person ofta har bättre minnesbilder när den förhörs av polisen i nära anslutning till en händelse, jämfört med om den hörs i tingsrätten längre tid efteråt. Kritiker menar dock att den nya regeln försämrar den misstänktes rätt att försvara sig, då den misstänkte inte har tillgång till all information som krävs för att kunna ställa frågor under förundersökningen.

Det är tingsrätten som beslutar om det är lämpligt att ett förhör enligt 35:15 RB ska få spelas upp. Domstolen ska då bland annat ta hänsyn till processekonomiska skäl och rättssäkerhetsskäl. Denna uppsats har gått igenom hur paragrafen har tillämpats i praktiken och undersökt vad domstolen har beaktat när den prövat om det är lämpligt att spela upp ett förhör enligt den nya regeln. Uppsatsen belyser även hur den nya regeln har påverkat den misstänktes möjlighet att försvara sig.

Slutsatserna i uppsatsen är att tingsrätterna i allt för hög utsträckning underlåter att motivera varför det är lämpligt med en uppspelning. Som skäl för uppspelning anför ofta tingsrätterna att det är motiverat på grund av förhörspersonens ålder, att det handlar om brott i nära relation eller att personen inte vill medverka i rättsprocessen. Den tilltalades möjlighet att försvara sig har påverkats negativt i mål då uppspelning av videoförhör har skett, då denne ofta inte beretts någon möjlighet till motförhör under förundersökningen.

Förkortningar

Europadomstolen

Europeiska domstolen för de
mänskliga rättigheterna

Europakonventionen

Europeiska konventionen om skydd
för de mänskliga rättigheterna och
grundläggande friheterna

Ibid.

Ibidem

RB

Rättegångsbalken

SOU

Statens offentliga utredningar

SVJT

Svensk Juristtidning

Prop.

Proposition

Inledning

1.1 Bakgrund

Innan år 1948 var den svenska straffprocessen skriftlig. Rättegångarna i brottmål var ofta utdragna och domarna hade sällan möjlighet att delta på samtliga rättegångsdagar. Därför nedtecknades allt som sades i processen i protokoll och protokollen utgjorde det underlag som domstolen dömde utifrån.¹

Den skriftliga processen i brottmål avskaffades till förmån för en muntlig process i samband med att rättegångsbalken (1942:740) trädde i kraft år 1948. Förändringarna innebar i korthet att parter och vittnen ska höras muntligt inför domstolen, rättegången ska vara sammanhållen och att rätten enbart får grunda sin dom på vad som förekommit under huvudförhandlingen.² Domstolen har inte läst polisens förundersökning, utan ska bara ta ställning till vad som framkommit under rättegången.³

Principerna om muntlighet, omedelbarhet och koncentration sattes dock i gungning år 2022 då de nya reglerna om tidiga förhör trädde i kraft. Reglerna innebar att det blev möjligt att spela upp inspelade videoförhör från polisens förundersökningar under en huvudförhandling.⁴ Den som förespråkar det nya regelverket brukar hävda att uppgifter i polisförhör ofta har ett bättre bevisvärde, då förhörspersonen ofta förhörs i nära anslutning till ett påstått inträffat brott.⁵ Ett förhör som genomförs under förundersökningen har dock betydande rättssäkerhetsbrister, då det enbart är åklagare och polis som har tillgång till all information i utredningen vid förhörstillfället eftersom det råder förundersökningssekretess.⁶ År 2021 läste jag ett fysiskt exemplar av

---

¹ Se Prop. 1942:5 s. 270.

² Se Mellqvist (2020), s. 39–42.

³ Se Thornefors, kommentaren till 30 kap. 2 § RB.

⁴ Se Prop. 2020/21:209 s. 1.

⁵ Se Göteborgs universitets remissyttrande, Dnr VR 2017/179 (2018-03-09).

⁶ Se Advokatsamfundets remissyttrande, Dnr R-2018/002 (2018-03-13).

regeringens proposition om tidiga förhör. Jag bestämde mig då för att vid ett senare tillfälle ordentligt sätta mig in i regelverket. Nu är den tiden kommen.

1.2 Syfte och frågeställningar

Syftet med denna uppsats är att klarlägga hur de nya reglerna om uppspelning av förhör inför brottsutredande myndigheter har tillämpats i praktiken.

Uppsatsens frågeställningar:

1. Vilka faktorer har domstolarna beaktat i lämplighetsprövningen av uppspelning av förhör inför utredande myndigheter enligt 35:15 RB?
2. Vilka konsekvenser har möjligheten att tillåta uppspelning av tidiga förhör i domstol haft för den misstänktes rätt till ett effektivt försvar?

1.3 Avgränsningar

De nya reglerna om tidiga förhör innebär flera lagändringar. Av utrymmesskäl kommer denna uppsats enbart utgå ifrån möjligheten att åberopa förhör inför utredande myndighet enligt 35:15 RB. Reglerna om bevisupptagning i domstol kommer därför inte att beröras.

Uppsatsen kommer inte att beröra sexualbrott med hänsyn till att det ofta råder en omfattande sekretess i dessa mål. Uppsatsen kommer vidare inte beröra mål där den tilltalade är under 18 år. Det beror på att i dessa mål är vanligt förekommande med barnförhör, det vill säga barn under 15 år. Av tidsskäl finns det inte möjlighet att gå igenom dessa mål – då det skulle förutsätta ett omfattande arbete med att utreda om det rör sig om ett barnförhör eller ett förhör enligt 35:15 RB.

1.4 Perspektiv, teori och metod

Uppsatsen tar sin utgångspunkt i en rättsdogmatisk metod. Den metoden är lämplig då syftet är att utreda gällande rätt. Den rättsdogmatiska metoden innebär att en rättsregel undersöks med hjälp av erkända rättskällor som

lagtext, propositioner och förarbeten och domstolsavgöranden.⁷ En regelanalytisk av 35:15 RB kommer att göras utifrån lagtext och förarbeten. Den juridiska litteraturen kommer att användas för att beskriva straffprocessens principer. Litteraturen har inget rättskällevärde, men kan vara till ledning för tolkning av de rättsregler som behandlas i uppsatsen.⁸

En stor del av uppsatsen utgörs av analysen av tingsrätternas beslut i fråga om lämplighet av uppspelning av videoförhör. En analys av hur rättstillämpningen förhåller sig till lagtexten faller inom ramen för den rättsdogmatiska metoden.⁹ Det finns anledning att kort redogöra för hur analysen kommer att genomföras. Sökningar kommer att göras i den juridiska informationstjänsten JUNO i syfte att hitta rättsfall där 35:15 RB har tillämpats. Sökningen kommer att göras på tre sökord ”35 kap. 15 § Rättegångsbalken” ”35:15 Rättegångsbalken” samt ”Förhör inför utredande myndighet”. En förteckning upprättas sedan över samtliga sökträffar och en gallring görs av de mål som inte faller inom ramen för uppsatsens ämne. I de kvarvarande målen begärs dagboksblad, dom, stämningsansökan och anteckningar från huvudförhandlingen ut och materialet går igenom för att hitta information om i vilket skede beslut har fattats enligt 35:15 RB. Ytterligare material kan behöva inhämtas beroende på vad som framkommer i målen. Samtliga mål som finns i JUNO fram till den 28:e mars kommer att gås igenom.

Metoden har brister. Det är inte säkert att sökorden i JUNO fångar upp alla mål där 35:15 har tillämpats. Med det sagt så får det anses vara den mest lämpliga metoden för att undersöka frågeställningarna.

Den teoretiska utgångspunkten för uppsatsen är den misstänktes rätt till ett effektivt försvar. Det är utifrån detta perspektiv som reglerna kommer analyseras.

---

⁷ Se Kleineman (2018), s. 21 ff.

⁸ Ibid. s. 28.

⁹ Ibid. s. 35.

1.5 Forskningsläge

Reglerna om tidiga förhör trädde i kraft den 1 januari 2022. Det saknas en vetenskaplig utvärdering av reglernas tillämpning.¹⁰ Det finns emellertid mycket forskning kring straffprocessrättens funktion och den misstänktes rätt till ett effektivt försvar. Denna uppsats kommer finna vägledning i den forskning som finns kring de grundläggande principerna i svensk straffprocessrätt och med utgångspunkt i denna forskning analysera det nya regelverket och dess tillämpning.

1.6 Material

Förarbetena till den nya paragrafen om tidiga förhör kommer att få stort genomslag i uppsatsen. Det beror på att det finns skäl att jämföra lagstiftarens avsikt med det nya regelverket med hur regelverket har tillämpats i praktiken. Det senare kommer utredas genom att handlingar från landets tingsrätter inhämtas.

Litteratur utgör också en central del av materialet i uppsatsen. Vad avser de straffprocessuella principerna och brottmålsprocessen så kommer information bland att hämtas ifrån Ekelöfs rättegångshäften samt Thomas Brings böcker om förundersökning och förhör. När det gäller den misstänktes rätt till ett effektivt försvar kommer information att hämtas från Danelius sammanställning av rättsfall från Europadomstolen.

1.7 Disposition

Uppsatsen kommer härefter ha följande disposition. I nästa kapitel redogörs för den svenska straffprocessens funktioner. Därefter kommer ett kapitel som redogör för den misstänktes rätt till ett effektivt försvar. I det efterföljande

---

¹⁰ I doktrinen har regelverket kommenterats av bland annat Borgström, Peter (SvJT 2022 s. 993).

kapitlet redogörs för förutsättningarna för att spela upp videoförhör i domstol och därefter redogörs för hur regelverket har tillämpats i praktiken. Uppsatsen tar sitt avslut i en analys.

2. Straffprocessens funktion

I detta avsnitt redogörs för straffprocessens funktioner. Det inleds med en redogörelse för processen från anmälan till dom. I kapitlet beskrivs även tre centrala principer i straffprocessen samt vad rätten till ett effektivt försvar innebär.

2.1 Förundersökningen

En förundersökning ska inledas så fort det finns en misstanke om att ett konkret brott har skett. Förundersökningen syftar till att en skäligen misstänkt för brottet ska kunna identifieras och att åklagaren utifrån utredningens innehåll ska kunna fatta beslut i åtalsfrågan.¹¹

Inom ramen för en förundersökning genomförs olika utredningsåtgärder, det kan handla om förhör, tekniska utredningar och olika analyser. Förhör är en av de viktigaste utredningsmetoderna i förundersökningen. Ett förhör under förundersökning får hållas med varje enskild person som kan antas kunna lämna uppgifter av betydelse för utredningen (23:6 RB). Syftet med förhöret är att få fram information som ska utgöra underlag för åklagarens beslut att väcka åtal eller inte.¹²

Den som blir förhörd i en förundersökning avlägger inte ed och talar därför inte under straffansvar, med reservation för att en person som felaktigt anger någon annan för brott själv kan göra sig skyldig till brott.¹³

Om åklagaren, utifrån vad som framkommit i förundersökningen, bedömer att det finns tillräckliga skäl för åtal ska ett sådant väckas (20:6 RB). När ett åtal väcks så ges förundersökningsprotokollet in till domstolen (45:7 RB). Förundersökningsprotokollet bidrar till att förundersökningen kan hållas i koncentrerad form, då det utgör ett underlag för domstolen att planera huvudförhandlingen liksom för parterna att planera sin processföring.¹⁴

---

¹¹ Se Ekelöf, Edelstam och Pauli (2011) s. 105.

¹² Se Bring, Diesen och Andersson (2019) s. 311.

¹³ Se Bring, Diesen och Wilton Wahren (2008) s. 32.

¹⁴ Se Ekelöf, Edelstam och Pauli (2011) s. 150 ff.

2.2 Brottmålsrättegångens principer

Det finns ett antal principer som är centrala i brottmålsrättegången. Omedelbarhetsprincipen innebär att domstolen enbart får grunda sin dom på vad som har lagts fram under huvudförhandlingen (30:2 RB). Det innebär att domstolen inte får ta hänsyn till sådant som framgår av förundersökningsprotokollet, om inte en part under huvudförhandlingen åberopat en uppgift ur detta under huvudförhandlingen.¹⁵

Koncentrationsprincipen innebär att en huvudförhandling ”skall genomföras utan onödiga uppehåll och så långt som möjligt i ett sammanhang” (46:11 RB). En koncentrerad huvudförhandling bidrar till att omedelbarhetsprincipen får genomslag, då en sådan förhandling ger rättsens ledamöter bättre möjlighet att komma ihåg den bevisning som åberopats. Ett annat skäl till att hålla en koncentrerad huvudförhandling är att den tilltalade, målsägandens och eventuella vittnens utsagor presenteras i ett sammanhang. Det underlättar bedömningen av tillförlitligheten i förhørsutsagorna, genom att förhörspersonerna kan konfronteras med varandras uppgifter.¹⁶

En annan viktig princip för brottmålsrättegången är principen om bevisomedelbarhet. Bevis ska som huvudregel upptas vid huvudförhandlingen (35:8 RB). Det är enbart då en förhörsperson hörs inför rätten vid en huvudförhandling som bevis tas upp under huvudförhandlingen. En uppspelning av ett förhör utgör ingen bevisupptagning, det krävs därför lagstöd för att en sådan uppspelning ska vara möjlig.¹⁷

---

¹⁵ Se Ekelöf, Edelstam och Heuman (2009) s. 29.

¹⁶ Se Ekelöf, Edelstam och Pauli (2011) s. 12.

¹⁷ Se Ekelöf, Edelstam och Heuman (2009) s. 44.

3. Rätten till en rättvis rättegång

Var och en är berättigad till en rättvis rättegång enligt artikel 6.1 Europakonventionen. Det innebär att ingen oskyldig ska kunna bli dömd i ett brottmål. Om detta ska vara möjligt måste den tilltalade få de rättigheter som anses nödvändiga för att han eller hon ska kunna försvara sig på ett effektivt sätt.¹⁸ Det finns en rikhaltig praxis från Europadomstolen som slår fast vad principen om en rättvis rättegång innebär rent konkret. I detta kapitel ska två principer som kan härledas från rätten till en rättvis rättegång redogöras för: kontradiktionsprincipen och principen om parternas likställdhet.

3.1 Principen om kontradiktion

Kontradiktionsprincipen innebär att den straffrättsliga processen kännetecknas av två motstående parter som får ta del av varandras yrkanden, grunder, bevisning och som ges möjlighet att bemöta den andres argumentation. Av principen följer en rättighet för den tilltalade att pröva bevisvärdet av den bevisning som åklagaren presenterar. Den rättigheten kan den tilltalade utöva genom att hålla motförhör med de förhörspersoner som åklagaren åberopar, samt åberopa egna vittnen under samma förutsättningar som åklagaren (Art 6.3d Europakonventionen).¹⁹

Europadomstolen har konstaterat att rätten till en rättvis rättegång har kränkts när en domstol grundat en fällande dom på förhörsuppgifter från förundersökningen då den tilltalade inte haft möjlighet att ställa frågor till förhörspersonen, om dessa förhörsuppgifter utgjort den avgörande bevisningen mot personen.²⁰ I andra mål har Europadomstolen kommit fram till en motsatt slutsats. Någon kränkning har inte ansett föreligga om en person döms på grund av uppgifter från förundersökningen, trots att den tilltalade inte haft någon möjlighet till motförhör, om det fanns annan

---

¹⁸ Se Danelius m.fl. (2023) s. 310.

¹⁹ Se Ekelöf, Edelstam och Heuman (2009) s. 31.

²⁰ Se Danelius m.fl. (2023) s. 332–333.

omfattande stödbevisning till styrkande av åtalet.²¹ Det har inte heller ansetts utgöra en kränkning om försvaret fått möjlighet att ställa frågor till förhörspersonen, men inte tagit den rättigheten i anspråk.²²

Det innebär att en domstol inte får grunda en fällande dom på en utsaga, under förutsättning att den utgör den avgörande bevisningen mot personen, om den tilltalade inte har fått möjlighet att pröva utsagans bevisvärde under förundersökningen eller rättegången.

3.2 Principen om parternas likställdhet

Principen om parternas likställdhet följer av rätten till en rättvis rättegång och innebär att parterna ska vara likställda i processen och att nationella processregler inte får missgynna någon part. I brottmål innebär principen att den tilltalade inte får ha sämre förutsättningar än åklagaren att föra sin talan inför domstolen.²³ Principen har störst betydelse vad gäller parternas rätt att presentera bevisning. Den tilltalade ska ha samma rätt som åklagaren att lägga fram bevisning (Art. 6.3 d Europakonventionen).

3.3 Den misstänktes insyn i förundersökningen

Under förundersökningen råder en obalans mellan den misstänkte och åklagaren. Åklagare och polis har tillgång till allt utredningsmaterial, men som utgångspunkt råder absolut förundersökningssekretess fram till dess att ett eventuellt åtal väcks (35:8 OSL). Den som har delgivits misstanke för ett brott har dock rätt att löpande ta del av material från förundersökningen, i den mån det kan ske utan men för utredningen (23:18 2 st. RB). Ekelöf menar att regeln innebär en presumtion för att den misstänkte omedelbart ska få ta del av allt utredningsmaterial.²⁴ I praktiken delges den misstänkte sällan bevismaterial innan denne har blivit konfronterad med materialet i ett

---

²¹ Ibid. s. 333.

²² Ibid. s. 336

²³ Ibid. s. 310

²⁴ Se Ekelöf, Edelstam och Pauli (2011) s. 138.

polisförhör, då det anses utgöra men för utredningen om den misstänkte då kan anpassa sin version innan förhöret.²⁵

När förundersökningen är avslutad så har den misstänkte rätt att ta del av allt material i utredningen (23:18a RB). Det sker genom en så kallad slutdelgivning där den misstänkte får ta del av det preliminära förundersökningsprotokollet och ”slasken”, det vill säga material som förekommit i utredningen men som inte tagits med i protokollet.²⁶ Ett annat syfte med slutdelgivningen är att den misstänkte får möjlighet att lämna synpunkter på utredningen och begära kompletterande utredningsåtgärder. Det innebär att en misstänkt kan förhindra att ett åtal väcks på felaktiga grunder.²⁷

---

²⁵ Se Cansu, Holmgren och Andersson (2023) s.172 och Åklagarmyndighetens rättsliga vägledning 2022:26 s. 19.

²⁶ Se Ekelöf, Edelstam och Heuman (2009) s. 142–143.

²⁷ Ibid. s. 144.

4. Uppspelning av videoförhör från förundersökningen

I Sverige råder en fri bevisföring (35:1 RB). Det innebär att det som utgångspunkt står parterna fritt att åberopa vilken bevisning som helst.²⁸ Den fria bevisföringen är emellertid inte undantagslös. Det är förbjudet enligt 35:14 RB att åberopa en berättelse som någon lämnat inför polisen eller en åklagare, oavsett om berättelsen hade lämnats skriftligen eller dokumenterats med ljud och bild.²⁹ En sådan berättelse får dock åberopas om det är särskilt föreskrivet i lagstiftningen, om det är svårt att höra förhörspersonen i rätten på grund av att denne uppehåller sig på okänd ort eller är sjuk, om det med hänsyn till starka processekonomiska skäl är påkallat eller om parterna godtar det.³⁰

4.1 Den nya möjligheten att åberopa videoförhör från förundersökningen i domstol

Den 1 januari 2022 trädde reglerna om utökade möjligheter att använda tidiga förhör i brottmål i kraft. En följd av reformen var att en helt ny paragraf infördes i rättegångsbalken – 35:15 RB.

Paragrafen innebär att en berättelse som har lämnats vid ett förhör inför en brottsbekämpande myndighet, och som har dokumenterats med ljud och bild, får åberopas som bevis i rättegången om det är lämpligt, även i andra situationer än de som anges i 35:14 RB.

Regeringen anförde att det skulle innebära klara fördelar för straffprocessen att i fler fall kunna åberopa inspelade videoförhör från förundersökningen i

---

²⁸ Ekelöf, Edelstam och Pauli (2009) s. 26.

²⁹ Se Prop. 2020/21:209 s. 35

³⁰ Se Borgström, Rättegångsbalk (1942:740), 35 kap. 14 § Karnov, (JUNO) (Besökt 2023-04-13).

domstol, då dessa ofta hålls i nära anslutning till brottet och då förhörspersonen fortfarande minns den aktuella gärningen och inte har påverkats av uppgifter i media.³¹ Ett annat motiv som regeringen angav var att den nya paragrafen skulle minska behovet av att målsäganden och vittnen skulle behöva höras på nytt i domstol och att risken för påtryckningar mot förhörspersoner att ändra sin utsaga inför huvudförhandlingen skulle minska, då deras förhör redan finns inspelade. Det yttersta syftet med den nya paragrafen är att säkerställa tillförlitligheten i den muntliga bevisningen och säkra materiellt riktiga domar.³²

4.2 Förutsättningarna för att ett videoförhör ska få spelas upp i domstol

4.2.1 Berättelsen ska ha lämnats inför en brottsbekämpande myndighet

Det framgår av lagtexten att det enbart är berättelser som har lämnats vid ett förhör inför en brottsbekämpande myndighet som får åberopas som bevis i ett brottmål (35:15 RB). Med brottsbekämpande myndighet avses Polismyndigheten, Säkerhetspolisen, Ekobrottsmyndigheten, Tullverket, Kustbevakningen, Åklagarmyndigheten samt Skatteverket inom ramen för dess brottsbekämpande verksamhet.³³

4.2.2 Berättelsen ska ha lämnats vid ett förhör

Brottsutredande myndigheter tar regelmässigt emot olika typer av berättelser från privatpersoner dagligen. Det är inte alla typer av berättelser som får åberopas med stöd av 35:15 RB. Det krävs enligt författningskommentaren att berättelsen lämnats vid ett förhör inför en brottsutredande myndighet. Det

---

³¹ Se Prop. 2020/21:209 s. 40.

³² Ibid.

³³ Se Prop. 2020/21:209 s. 63.

saknas en definition av vad ett förhör är i svensk rätt.³⁴ Bring m.fl. anser att ett förhör föreligger om det är åklagare eller polis som tar initiativ till samtalet och genom frågor försöker få en annan person att lämna upplysningar utifrån sina minnesbilder.³⁵ Det är inte fråga om ett förhör om en person på eget bevåg lämnar uppgifter till en brottsbekämpande myndighet, då är det i stället fråga om uppgiftslämnande.³⁶

Någon reglering kring vilka förhörspersoner som omfattas av 35:15 RB finns inte. Det är således möjligt att åberopa berättelser lämnade vid förhör där förhörspersonen är tilltalad, målsägande, vittne och sakkunnig.³⁷

4.2.3 Berättelsen ska vara inspelad med ljud och bild

Ett ytterligare krav för att en berättelse ska få åberopas enligt 35:15 RB är att den är dokumenterad med ljud- och bild. Det krävs att det är en direktinspelning där förhörspersonen både syns i bild och hörs i ljud.³⁸ Alla förhör inför utredande myndigheter spelas inte in med ljud- och bild. Vid bedömningen om ett förhör ska spelas in med ljud- och bild ska brottets beskaffenhet, utsagans förväntade betydelse och den hördes personliga förhållanden beaktas (23:21 b RB).

4.3 Lämplighetsprövningen

Det är domstolen som i varje mål har att pröva om en videoinspelad berättelse inför en brottsbekämpande myndighet ska tillåtas enligt 35:15 RB.³⁹ Domstolens prövning ska ske med beaktande av alla omständigheter i målet. Det är den som vill åberopa berättelsen som har att visa att en uppspelning är lämplig.⁴⁰ I förarbetena anges ett antal faktorer som domstolen ska beakta i

---

³⁴ Se Bring, Diesen och Wilton Wahren (2008), s. 19.

³⁵ Ibid. s. 21-22

³⁶ Ibid.

³⁷ Se Prop. 2020/21:209 s. 63

³⁸ Ibid.

³⁹ Ibid, s. 43.

⁴⁰ Ibid.

sin lämplighetsprövning. Domstolen ska i lämplighetsprövningen beakta processekonomiska skäl samt rättssäkerhetsaspekter.⁴¹

Det ankommer på domstolen att fatta beslut om det videoinspelade förhöret tillåts eller inte. Om beslutet fattas under målets handläggning ska det dokumenteras i en aktbilaga eller i ett protokoll.⁴² Om beslutet fattas under huvudförhandlingen ska beslutet framgå av anteckningarna från huvudförhandlingen (6:3 RB).

4.3.1 Den misstänktes möjlighet att försvara sig

Domstolen ska i lämplighetsprövningen beakta rättssäkerhetsaspekter. Det innebär att domstolen ska beakta den misstänktes möjligheter att försvara sig samt om denne haft möjlighet till motförhör eller kommer beredas en sådan möjlighet.⁴³ Förundersökningsledaren bör överväga att bjuda in den misstänktes försvarare att närvara vid sådana videoförhör som är tänkta att åberopas som bevis under rättegången, så denne ges möjlighet att ställa frågor till förhörspersonen.⁴⁴

Vad gäller möjligheten till motförhör så anförs det i propositionen att det är viktigt att den misstänkte, i anslutning till eller inom kort tid efter huvudförhöret, ges möjlighet till motförhör och att denne vid tidpunkten motförhöret har insyn i utredningen och tillgång till material av relevans för förhöret.⁴⁵ Åklagarmyndigheten menar att utgångspunkten är att den misstänkte ska få rätt till ett motförhör i anslutning till det inspelade förhöret, men om inte det är möjligt så är det tillräckligt att förhörspersonen kallas till huvudförhandlingen så att den misstänkte kan ställa kompletterande frågor till denne.⁴⁶

---

⁴¹ Ibid.

⁴² Se Ekelöf, Edelstam och Pauli (2011), s. 282.

⁴³ Se Prop. 2020/21:209 s. 64.

⁴⁴ Se Prop. 2020/21:209 s. 46.

⁴⁵ Ibid. s. 50.

⁴⁶ Se Åklagarmyndighetens rättsliga vägledning 2021:23, s. 7.

4.3.2 Uppspelning samt tilläggsförhör vid huvudförhandlingen

En omständighet som kan tala för att en uppspelning ska tillåtas är att personen inte ska höras på nytt under huvudförhandlingen. Det finns dock inget krav på att den videoinspelade berättelsen ska ersätta ett förhör vid huvudförhandlingen.⁴⁷ Det är fullt möjligt att åberopa en inspelning av en berättelse av en förhörsperson från förundersökningen och även begära att personen ska höras på nytt vid huvudförhandlingen. Rätten ska då ta ställning till om det är lämpligt att uppspelning tillåts utöver det att personen hörs vid huvudförhandlingen.⁴⁸ En parallell uppspelning kan vara lämplig om förhörspersonen har blivit utsatt för påtryckningar eller riskerar att bli det inför huvudförhandlingen, eller om förhörspersonen har ändrat tidigare lämnade uppgifter.⁴⁹ Utgångspunkten är då att personens polisförhör först spelas upp och sedan sker ett tilläggsförhör inför rätten.⁵⁰

En annan situation föreligger om ett vittne kallas till domstolen och i sitt förhör vägrar yttra sig eller lämnar uppgifter som avviker från vad denne tidigare har uppgett i polisförhör. Då har åklagaren möjlighet att spela upp en del av videoförhöret från förundersökningen för att påvisa avvikelsen med stöd av 36 kap. 16 § 2 st. RB.⁵¹ Samma regler gäller för målsägande och tilltalad (37 kap. 3 § 1 st. RB).

Det innebär att ett förhör enligt 35 kap. 15 § RB inleds med en uppspelning av polisförhöret och sedan sker ett tilläggsförhör inför rätten. Om en person i

---

⁴⁷ Se Prop. 2020/21:209 s. 64.

⁴⁸ Ibid.

⁴⁹ Ibid.

⁵⁰ Ibid.

⁵¹ Ibid. s. 46 och Borgström (2022) s. 995 och 1000.

stället hörs inför rätten och sedan lämnar avvikande uppgifter, kan delar ur ett videoförhör åberopas med stöd av 36 kap. 16 § 2 st. RB.

4.3.3 Uppspelningens påverkan på huvudförhandlingens koncentration

I lämplighetsprövningen ska domstolen bedöma huruvida en uppspelning är förenlig med intresset av en koncentrerad rättegång, där rätten kan ta del av bevisningen i ett sammanhang. Ett exempel på en situation då uppspelning inte bör anses som lämplig är om en part vill spela upp flera polisförhör med samma person, avseende samma bevisstema, då har en så negativ inverkan på huvudförhandlingens koncentration.⁵²

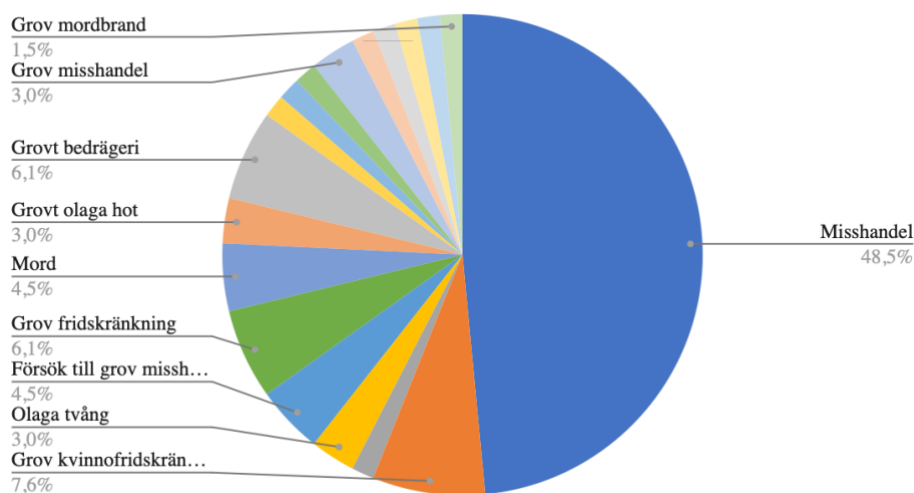
⁵² Se Prop. 2020/21:209 s. 64.

5. Videoförhör i praktiken

I detta kapitel redogörs för tillämpningen av 35:15 RB. Resultaten utgår ifrån 67 brottmål från landets tingsrätter. ⁵³ Av materialet framgår att tingsrätterna i 33 mål har beslutat att det är lämpligt att tillåta uppspelning enligt 35:15 RB under huvudförhandlingen. Besluten har då redovisats i anteckningarna från huvudförhandlingen. ⁵⁴ I tre mål har beslutet fattats genom att en anteckning har gjorts i dagboksbladet där det anges att uppspelning tillåts. ⁵⁵ I fyra mål har tingsrätterna genom ett särskilt beslut prövat frågan om det är lämpligt att spela upp ett videoförhör från förundersökningen. ⁵⁶

I nästan samtliga videoförhör har förhörspersonen varit målsägande. I fyra fall har videoförhör med den tilltalade spelats upp. ⁵⁷ I ett mål har videoförhör med både vittne och målsägande spelats upp. ⁵⁸ Av diagrammet nedan framgår den huvudsakliga brottsrubriceringen i de aktuella målen. ⁵⁹

Måltyper

⁵³ Se bilaga A.

⁵⁴ Se bilaga B.

⁵⁵ Se Lund TR B 3051–22, Helsingborg TR B 141-23 & B 2639-22.

⁵⁶ Se Södertörn TR B1804-22, Attunda TR B 9177-22, Skaraborg TR B 4100-21, Solna TR B 10459-20.

⁵⁷ Se Vänersborg TR B 1257-22, Falu TR B 1815-21, Västmanlands TR B 3185-22, Varbergs TR B 424-22.

⁵⁸ Östersunds TR B 3685-22, aktbilaga 101.

⁵⁹ Se bilaga A.

5.1 Tingsrätternas motivering av beslut enligt 35:15

Detta kapitel innehåller en redogörelse för hur tingsrätterna har motiverat sina beslut i frågan om det är lämpligt att spela upp ett förhör enligt 35 kap. 15 § RB. Skälen för att tillåta eller inte tillåta uppspelning av videoförhör är gemensamma för flera mål och därför redovisas resultaten schematiskt under olika rubriker.

5.1.1 Uppspelning tillåts genom en kort anteckning i dagboksbladet

Tingsrätterna har i flera fall beslutat att tillåta uppspelning av förhör enligt 35:15 RB utan att motivera beslutet närmare. I ett mål i Lunds tingsrätt var en person åtalad för misshandel och barnfridsbrott. Åklagaren begärde i stämningsansökan att uppspelning av förhör med de båda målsäganden skulle ske vid huvudförhandlingen. Innan domstolen utfärdade stämning beslutade ansvarig domare att uppspelning skulle tillåtas genom en anteckning i dagboksbladet med formuleringen ”Uppspelning av förhör godtas”.⁶⁰

5.1.2 Uppspelning bedöms lämplig – motiveras i ett beslut innan huvudförhandlingen

Det förekommer att tingsrätterna prövar frågan om lämplighet enligt 35:15 RB genom ett beslut innan huvudförhandlingen.

I ett mål var en person åtalad för bland annat misshandel och de två målsäganden var föräldrar till den tilltalade. Åklagaren begärde att videoförhören med föräldrarna skulle spelas upp under huvudförhandlingen och att tilläggsförhör skulle ske vid huvudförhandlingen. Tingsrätten prövade frågan genom ett särskilt beslut innan huvudförhandlingen. I beslutet beaktades att föräldrarna hade haft betänkligheter kring sin medverkan i

---

⁶⁰ Se Lund TR B 3051-22, dagboksbladet.

processen, med hänsyn till deras relation till den tilltalade. Tingsrätten ansåg att huvudförhandlingen kunde utgöra en så stor påfrestning för föräldrarna att deras vilja att medverka kan svikta. Försvaret hade visserligen inte fått någon möjlighet till motförhör med föräldrarna under förundersökningen, men det kunde enligt tingsrätten tillgodoses genom ett tilläggsförhör vid huvudförhandlingen. Med anledning av detta ansåg tingsrätten att det var lämpligt att spela upp förhören.⁶¹

I ett mål i Helsingborgs tingsrätt var en man åtalad för att ha misshandlat sin tidigare sambo. Åklagaren begärde att två videoförhör med målsäganden från förundersökningen skulle spelas upp och angav som skäl att förhören har hållits i nära anslutning till de åtalade gärningarna och att de kan förväntas spegla ”målsägandens minnesbilder på ett opåverkat sätt”. Den tilltalade motsatte sig uppspelning och framhöll att det är skillnad på att lämna uppgifter till polisen jämfört med att lämna uppgifter vid en huvudförhandling och att det av rättssäkerhetsskäl var påkallat att målsäganden hördes inför rätten. Målsäganden hade inga synpunkter på åklagarens begäran. Tingsrätten bedömde det som lämpligt med uppspelning med hänsyn till vad åklagaren anfört och målsägandens inställning till uppspelningen.⁶²

I ett mål i Södertörns tingsrätt var en man åtalad för bland annat grov fridskränkning och barnfridsbrott. Åklagaren begärde att videoförhör med målsäganden, som vid tidpunkten för stämningsansökan var 16 år, skulle spelas upp under huvudförhandlingen. Som skäl angav åklagaren att det rörde sig om en ung målsägande som varit föremål för en påfrestande rättsprocess samt att försvaret fått möjlighet att närvara vid vissa av videoförhören. Ingen part hade någon erinran mot detta. Tingsrätten beslutade med beaktande av de skäl som åklagaren framfört och omständigheterna i målet att uppspelning var lämplig och antecknade att ingen part begärt att tilläggsförhör ska hållas.

⁶³

---

⁶¹ Se Attunda TR B 11795-22, aktbilaga 75.

⁶² Se Helsingborgs TR B 8167-21, aktbilaga 34.

⁶³ Se Södertörns TR, B 18104-22, aktbilaga 30.

Solna tingsrätt beslutade i ett mål att det var lämpligt med uppspelning av videoförhör med en målsägande avseende brottet stämpling till grovt övergrepp i rättssak. Åklagaren anförde som skäl att förhöret var inspelat i nära anslutning till händelsen och att det finns risk att målsäganden har blivit utsatt för påtryckningar. Den tilltalade och målsäganden motsatte sig åklagarens begäran. Tingsrätten angav att det vid en sammantagen bedömning var lämpligt med uppspelning av videoförhören.⁶⁴

5.1.3 Uppspelning bedöms lämplig under huvudförhandlingen

I det stora flertalet av målen har tingsrätterna tagit ställning till frågan om uppspelning under huvudförhandlingen och då fattat beslut om att tillåta uppspelningen med ordalydelsen ”Rätten tillåter med stöd av 35 kap. 15 § RB att förhöret får spelas upp inför rätten”.⁶⁵

I andra mål har tingsrätterna enbart konstaterat att åklagaren får tillstånd att spela upp videoförhöret vid huvudförhandlingen.⁶⁶ Det förekommer även i ett antal mål att rätten under huvudförhandlingen angett i sitt beslut att det är ”lämpligt” med uppspelning av videoförhör.⁶⁷

I ett antal mål går det inte att utläsa om rätten har gjort någon lämplighetsprövning i fråga om uppspelning enligt 35 kap. 15 § RB. I dessa mål framgår det enbart av anteckningarna från huvudförhandlingen att ett videoförhör har spelats upp.⁶⁸

---

⁶⁴ Se Solna TR B 10459-20, aktbilaga 452.

⁶⁵ Se Malmö TR B 3343-22, aktbilaga 52. Örebro TR B 3435-21, aktbilaga 81. Vänersborgs TR B 3949-22, aktbilaga 46. Kristianstads TR B 2854-21, aktbilaga 73. Södertälje TR B 2910-22, aktbilaga 36 & B 1076-22, aktbilaga 48.

⁶⁶ Se Varberg TR B 424-22, aktbilaga 75. Södertörns TR B 6129-22, aktbilaga 35 & B 6435-22, aktbilaga 51. Västmanlands TR B 1416-22, aktbilaga 41.

⁶⁷ Se Uppsala TR B 9596-21, aktbilaga 47. Borås TR B 2030-22, aktbilaga 62. Göteborg TR B 12644-22, aktbilaga 55. Solna TR B 7388-21, aktbilaga 119. Stockholms TR B 7756-22, aktbilaga 115. Lund TR B 4051-22, aktbilaga 27. Värmlands TR B 2157-21, aktbilaga 28.

⁶⁸ Se Malmö TR B 13193-21, aktbilaga 77 & B 2-21, aktbilaga 24. Norrköpings TR B 2114-22, aktbilaga 49 & 419-22, aktbilaga 41.

I ett mål redogör Varbergs tingsrätt på ett utförligt, i anteckningarna från huvudförhandlingen, varför det är lämpligt med uppspelning av videoförhör med två målsäganden. Tingsrätten redogör först för rättsläget och konstaterar sedan att det med hänsyn till brottets karaktär, målsägandens unga ålder och psykiska hälsa får anses vara lämpligt med uppspelning.⁶⁹

5.1.4 Uppspelning bedöms som olämplig – i beslut innan huvudförhandlingen

Skaraborgs tingsrätt beslutade att det var olämpligt med uppspelning av videoförhör med målsäganden i ett mål om olaga förföljelse. Åklagaren begärde uppspelning på grund av att målsäganden var utomlands, vilket enligt rätten var en omständighet som talade för att uppspelning skulle tillåtas. Tingsrätten konstaterade också att försvaret hade fått ta del av de inspelade förhören och beretts möjlighet att ställa kompletterande frågor till målsäganden. Den tilltalade hade dock, enligt tingsrättens mening, inte haft möjlighet att hålla ett effektivt motförhör då denne inte fått tillräcklig insyn i förundersökningen.⁷⁰

5.1.5 Uppspelning bedöms som olämplig under huvudförhandlingen

Västmanlands tingsrätt beslutade under huvudförhandlingen att avslå åklagarens begäran att spela upp ett videoförhör med målsäganden i ett mål gällande misshandel och våld mot tjänstemän. Tingsrätten beslutade först, under huvudförhandlingen, att målsäganden skulle höras muntligen inför rätten och att domstolen efter förhöret skulle pröva om en uppspelning skulle tillåtas. Efter det att målsäganden hörts under huvudförhandlingen beslutade domstolen att inte tillåta att åklagaren spelar upp förhöret, då det enligt tingsrätten inte framkommit tillräcklig skäl för uppspelning.⁷¹

---

⁶⁹ Se Varberg TR B 880-22, aktbilaga 70.

⁷⁰ Se Skaraborgs TR B 4100-21, aktbilaga 46.

⁷¹ Se Västmanlands TR B 7272-21, aktbilaga 55.

I ett mål gällande olaga hot och misshandel beslutade Helsingborgs tingsrätt att avslå åklagarens begäran om att spela upp ett videoförhör med målsäganden under huvudförhandlingen. Rätten motiverade inte sitt beslut.⁷²

5.2 Tingsrätternas tillämpning av paragrafen

Tingsrätterna har tillämpat 35:15 RB i olika situationer. Nedan beskrivs hur tingsrätterna har tillämpat paragrafen utifrån några av de faktorer som anges i förarbetena till bestämmelsen.

5.2.1 Förhörspersonen har lämnat avvikande uppgifter i förhör vid huvudförhandlingen

I flera mål har åklagaren tillåtit att spela upp videoförhör enligt 35:15 efter det att förhörspersonen har hörts vid huvudförhandlingen och då meddelat att denne inte vill uttala sig, lämnat uppgifter som avviker i förhållande till vad personen tidigare sagt i polisförhör eller velat ta tillbaka tidigare lämnade uppgifter.⁷³

I ett mål i Östersunds tingsrätt var en person åtalad för grov fridskränkning. Åklagaren begärde att ett videoförhör med målsäganden skulle spelas upp och att ett tilläggsförhör med denne kunde ske vid huvudförhandlingen. Åklagaren gjorde gällande att händelserna låg långt tillbaka i tiden och att det fanns risk att målsäganden utsatts för påtryckningar. Den tilltalade och målsäganden motsatte sig begäran. Med hänsyn till målsägandens och den tilltalades inställning beslutade tingsrätten att det inte var lämpligt med uppspelning av förhöret.⁷⁴ Målsäganden hördes sedan i tingsrätten och tog tillbaka de uppgifter som hon lämnat i förhör. Åklagaren fick därefter rättsens

---

⁷² Se Helsingborgs TR, B 5291-22, aktbilaga 62.

⁷³ Se Norrköpings TR B 39-22, aktbilaga 68. Vänersborgs TR B 3949-22, aktbilaga 49. Södertörns TR B 6129-22, aktbilaga 35 & dom s.4. Norrtälje TR B 1230-22, aktbilaga 66. Örebro TR B 3435-21, aktbilaga 81 & dom s.8. Malmö TR B 13193-21, aktbilaga 77 & dom s. 23. Kristianstads TR B 2854-21, aktbilaga 73.

⁷⁴ Se Östersunds TR B 3685-22, aktbilaga 101.

tillstånd att spela upp sex videoförhör med målsäganden.⁷⁵ Efter uppspelningen skedde tilläggsförhör med målsäganden.⁷⁶

5.2.2 Rätten till motförhör

Av materialet framgår att tingsrätterna i åtta mål har tillåtit uppspelning av videoförhör, när den misstänkte saknat möjlighet till motförhör under förundersökningen. I dessa åtta mål har dock ett tilläggsförhör vid huvudförhandlingen skett med förhörspersonen.⁷⁷

I ett kopplerimål i Solna tingsrätt har ett videoförhör med målsäganden spelats upp, trots att den tilltalade varken haft möjlighet att ställa frågor till målsäganden under förundersökningen eller huvudförhandlingen.⁷⁸ Södertörns tingsrätt beslutade även om uppspelning av ett videoförhör i ett mål gällande misshandel, där parterna tidigare varit i relation med varandra. Målsäganden ville inte svara på frågor under huvudförhandlingen och därför ansågs tingsrätten att det var lämpligt med en uppspelning av förhöret. Försvaret hade inte haft möjlighet till motförhör under förundersökningen och då målsäganden inte velat svara på frågor under huvudförhandlingen fick försvaret aldrig någon möjlighet att ställa frågor till målsäganden.⁷⁹

5.2.3 Parallell uppspelning

Av materialet framgår att det enbart är i tretton mål som uppspelning av videoförhör har skett, utan att något tilläggsförhör har skett med

---

⁷⁵ Se Ibid, aktbilaga 102.

⁷⁶ Se Ibid, dom s. 14.

⁷⁷ Se Attunda TR B 2928-22, aktbilaga 47 & 52 & B 11795-22, aktbilaga 75. Varberg TR B 880-22, aktbilaga 70. Södertörns TR B 6435-22, aktbilaga 51. Helsingborg TR B 2639-22, dagboksblad & B 8167-21, aktbilaga 34. Värmlands TR B 2157-21, aktbilaga

⁷⁸ Se Solna TR B 10332-21, aktbilaga 46 & dom s. 9.

⁷⁹ Se Södertörns TR B 6129-22, dom s. 4

förhörspersonen vid tingsrätten.⁸⁰ I övriga mål har förhör spelats upp och förhörspersonen har också hörts vid huvudförhandlingen.⁸¹

Ett exempel på ett mål där flera polisförhör med samma person har spelats upp är ett mål i Falu tingsrätt. I målet var en pappa åtalad för misshandel gentemot sitt barn. Åklagaren åberopade åtta inspelade videoförhör med den tilltalade enligt 35:15 RB. Försvaret motsatte sig detta och anförde bland annat att den tilltalade vill berätta själv om händelserna och att en uppspelning av samtliga förhör strider mot förarbetsuttalandena. Åklagaren fick sedan spela upp samtliga förhör under huvudförhandlingen.⁸²

---

⁸⁰ Se Solna TR B 9835-22, aktbilaga 57. Västmanlands TR B 3185-22, aktbilaga 45. Malmö TR B 4958-20, aktbilaga 42. Eskilstuna TR B 2411-22, aktbilaga 71. Eksjö TR B2491-21, aktbilaga 19. Sona TR B 10332-22, aktbilaga 46. Södertörns TR B 2517-20, aktbilaga 324. Helsingborgs TR B 4914-22, aktbilaga 221. Attunda TR B 9177-22, aktbilaga 72 & 77. Stockholms TR B 16549-22, aktbilaga 80. Södertörns TR B 18104-22, aktbilaga 30.

⁸¹ Se bilaga 1

⁸² Falu TR B 1815-21, dom s. 3 & bilaga 1 & 2.

6. Analys

I den följande framställningen kommer uppsatsens två frågeställningar att behandlas. Det handlar om vilka faktorer som rätten har beaktat i lämplighetsprövningen enligt 35:15 och hur de nya reglerna har påverkat den misstänktes rätt till ett effektivt försvar.

6.1 Tingsrätternas lämplighetsbedömning

Det är bekymmersamt att ett stort antal tingsrätter inte motiverar varför det är lämpligt med en uppspelning enligt 35:15 RB. En tilltalad som framför invändningar mot att åklagaren ska få spela upp ett förhör har ett berättigat intresse av att domstolen bemöter dennes invändningar i sitt beslut. Det är dock möjligt att utifrån de motiveringar som finns dra en slutsats om vad tingsrätten har beaktat i lämplighetsbedömningen enligt 35:15 RB. Tingsrätterna har särskilt beaktat förhörspersonens låga eller höga ålder, relation till parter i målet, vilja att medverka i processen samt huruvida det inspelade förhöret kan återge personens minnesbild på ett korrekt sätt. Det har varit vanligt med uppspelning i mål i nära relation och parrelation.

Det kan konstateras att processekonomiska skäl inte har fått något större genomslag i lämplighetsbedömningen. Enligt min uppfattning har uppspelningen av videoförhör i de flesta mål inte lett till några större processekonomiska fördelar, då förhörspersonen också har hörts vid tingsrätten. Det kan emellertid anföras att det är mindre tidskrävande om förhörspersonen enbart hörs genom ett tilläggsförhör i stället för ett huvudförhör vid tingsrätten, men de tidsvinster får betraktas som små. Processekonomiska fördelar kan framför allt skönjas i mål gällande bedrägeri och stölder, där det finns många målsäganden och där dessa som huvudregel inte behövs höras på nytt inför rätten.

En annan slutsats som kan dras är att tingsrätterna har varit generösa med att tillåta uppspelning av ett videoförhör när personen i fråga även ska höras inför

rätten. Det finns stöd i förarbetena för att tillåta båda dessa bevismedel, när förhörspersonen har ändrat sina uppgifter under förundersökningen eller om det finns risk att personen utsatts för påtryckningar. I andra mål får skälen för parallell uppspelning förstås som att det är det enda alternativet om en uppspelning ska kunna ske - då den tilltalade inte haft någon möjlighet till motförhör under förundersökningen. I förarbetena angavs att ett syfte med den nya regleringen var att färre målsäganden och vittnen skulle behöva höras under både förundersökningen och huvudförhandlingen. Det syftet har inte fått något genomslag i tingsrätternas beslut, om än i något enstaka mål.

Det finns skäl att säga något om intresset av en sammanhållen rättegång. Falu tingsrätts beslut att tillåta åklagaren att spela upp åtta videoförhör med en tilltalad under en rättegång får anses stå i strid med förarbetsuttalandena. En sådan tillämpning av paragrafen riskerar att suddas ut skillnaderna mellan förundersökningen och brottmålsrättegången. Rätten har ett ansvar för att huvudförhandlingen sker i koncentrerad form – det är svårt att se att så är fallet om samtliga förhör med en person från förundersökningen spelas upp.

Rättens lämplighetsprövning ska göras utifrån parternas argumentation och rätten ska inte behöva ta del av det inspelade videoförhöret i fråga för att göra sin bedömning. Med bakgrund av detta framstår det som problematiskt att Värmlands tingsrätt beslutade att en målsägande först skulle höras inför rätten innan ett beslut skulle fattas i fråga om uppspelning av videoförhöret. Det är inte så paragrafen är tänkt att tillämpas.

Det framgår tydligt av förarbetena att en uppspelning av ett videoförhör enligt 35:15 först ska spelas upp vid huvudförhandlingen och därefter kan ett tilläggsförhör ske. Med bakgrund av det framstår det som märkligt att ett antal tingsrätter har beslutat om uppspelning enligt 35:15 RB efter att förhörspersonen lämnat avvikande uppgifter i förhöret i tingsrätten. Det är en felaktig tillämpning av paragrafen. En uppspelning i en sådan situation är möjlig men ska då rätteligen ske med stöd av 36:16 2 st. RB.

6.2 Konsekvenser för den misstänktes rätt till ett effektivt försvar

Rätten ska i lämplighetsbedömningen fästa avseende vid den misstänktes rätt att försvara sig och om denne har beretts eller kommer att beredas möjlighet till motförhör. I det stora flertalet av målen har den tilltalade inte haft någon möjlighet till motförhör under förundersökningen, men att det kan kompenseras genom ett tilläggsförhör i tingsrätten. Det framgår tydligt av förarbetena att det är av vikt att den tilltalade bereds möjlighet till ett motförhör i nära anslutning till det videoinspelade förhöret. Genom ett motförhör under förundersökningen kan den misstänkte ställa frågor som är av vikt för att pröva tillförlitligheten i personens utsaga. Min uppfattning är att avsaknaden på motförhör i dessa mål har haft en negativ inverkan på den misstänktes möjligheter att ta tillvara sin rätt till ett effektivt försvar, då denne inte bereds möjlighet att pröva bevisvärdet i det videoinspelade huvudförhöret.

Det är inte tillräckligt att den tilltalade under huvudförhandlingen ges möjlighet till ett tilläggsförhör. Risken är att tilläggsförhöret får ett för allt för ensidigt fokus på huruvida uppgifterna som lämnats i videoförhöret är korrekta eller inte. Ett tilläggsförhör sker en tid efter det inspelade förhöret och kan enligt mitt förmenande inte anses utgöra ett effektivt motförhör, då det inte skett i nära anslutning till det inspelade förhöret.

En invändning som kan göras mot resonemanget ovan är att den misstänkte vid slutdelgivningen har möjlighet att begära kompletterande förhör innan förundersökningen avslutas. Mot detta kan anföras att det är först i stämningsansökan som åklagaren anger om ett videoförhör åberopas. Det förekommer även att åklagaren under pågående huvudförhandling önskar åberopa ett inspelat förhör. Den misstänkte kan alltså inte i förväg veta om en person kommer att höras vid ett huvudförhör i tingsrätten eller genom en uppspelning och ett tilläggsförhör. Det är avhängigt när åklagaren åberopar förhöret och när tingsrätten väljer att fatta beslut om lämpligheten i

uppspelningen. Jag anser att denna ovisshet försämrar den misstänktes möjligheter att planera sitt försvar och begära lämpliga utredningsåtgärder.

Bilaga A

Denna bilaga innehåller en förteckning över samtliga mål som har analyserats i uppsatsen.

Tingsrätt	Målnummer
Attunda tingsrätt	B 2928-22 B 11795-22 B 9177-22
Borås tingsrätt	B 2030-22
Eksjö tingsrätt	B 2491-21
Eskilstuna tingsrätt	B 2411-22
Falu tingsrätt	B 1815-21
Göteborgs tingsrätt	B 12644-22
Halmstad tingsrätt	B 1967-22 B 847-22 B 1006-22
Helsingborgs tingsrätt	B 5291-22 B 141-23 B 2639-22 B 4914-22

	B 8167-21
Jönköpings tingsrätt	B 4778-22
Kristianstads tingsrätt	B 2854-21
Linköpings tingsrätt	B 4960-22
Lund tingsrätt	B 4051-22 B 788-22 B 3051-22
Lycksele tingsrätt	B 559-21
Malmö tingsrätt	B 3343-22 B 13193-21 B 2-21 B 4958-20
Norrköpings tingsrätt	B 2368-22 B 39-22 B 419-22 B 2114-22
Norrtälje tingsrätt	B 1230-22
Skaraborgs tingsrätt	B 4100-21
Solna tingsrätt	B 7388-21

	<p>B 10332-22</p> <p>B 9835-22</p> <p>B 10459-20</p>
Stockholms tingsrätt	<p>B 7756-22</p> <p>B 16549-22</p>
Södertälje tingsrätt	<p>B 2910-22</p> <p>B 1076-22</p> <p>B 2248-22</p>
Södertörns tingsrätt	<p>B 6129-22</p> <p>B 6435-22</p> <p>B 2517-20</p> <p>B 18104-22</p>
Uppsala tingsrätt	<p>B 9596-21</p> <p>B 7032-21</p> <p>B 1316-22</p>
Varbergs tingsrätt	<p>B 880-22</p> <p>B 424-22</p> <p>B 412-22</p> <p>B 1557-22</p>

Vänersborgs tingsrätt	B 3949-22 B 1257-22
Värmlands tingsrätt	B 2157-21
Västmanlands tingsrätt	B 1416-22 B 7272-21 B 3185-22 B 4262-21 B 1237-22
Ystad tingsrätt	B 1839-22 B 2224-22
Ångermanlands tingsrätt	B 1710-21 B 1472-22
Örebro tingsrätt	B 3435-21
Östersunds tingsrätt	B 3685-22

Bilaga B

Tingsrätt	Målnummer
Attunda tingsrätt	B 2928-22
Borås tingsrätt	B 2030-22
Göteborgs tingsrätt	B 12644-22
Halmstads tingsrätt	B 1967-22
Helsingborgs tingsrätt	B 5291-22
Jönköpings tingsrätt	B 4778-22
Kristianstads tingsrätt	B 2854-21
Linköpings tingsrätt	B 4960-22
Lund tingsrätt	B 4051-22 B 788-22
Malmö tingsrätt	B 3343-22
Norrköpings tingsrätt	B 2368-22 B 39-22
Norrtälje tingsrätt	B 1230-22
Solna tingsrätt	B 7388-21 B 10332-22
Stockholms tingsrätt	B 7756-22

Södertälje tingsrätt	B 2910-22 B 1076-22
Södertörns tingsrätt	B 6129-22 B 6435-22
Uppsala tingsrätt	B 9596-21 B 7032-21
Varbergs tingsrätt	B 880-22 B 424-22
Vänersborgs tingsrätt	B 3949-22
Värmlands tingsrätt	B 2157-21
Västmanlands tingsrätt	B 1416-22 B 7272-21 3185-22
Ångermanlands tingsrätt	B 1710-21
Örebro tingsrätt	B 3435-21
Östersunds tingsrätt	B 3685-22

Källförteckning

OFFENTLIGT TRYCK

Propositioner

Prop. 1942:5 med förslag till rättegångsbalk.

Prop. 2020/21:209 Utökade möjligheter att använda tidiga förhör.

Rättsfall

Västmanlands tingsrätt, dom 2022-02-02 i mål B 4262-21.

Västmanlands tingsrätt, dom 2022-02-08 i mål B 7272-21.

Uppsala tingsrätt, dom 2022-02-09 i mål B 9596-21.

Skaraborgs tingsrätt, dom 2022-03-01 i mål B 4100-21.

Lunds tingsrätt, dom 2022-03-14 i mål B 788-22.

Solna tingsrätt, dom 2022-03-16 i mål B 10459-20.

Malmö tingsrätt, dom 2022-03-25 i mål B 13193-21.

Uppsala tingsrätt, dom 2022-04-01 i mål B 1316-22.

Malmö tingsrätt, dom 2022-04-05 i mål B 2-21.

Norrköpings tingsrätt, dom 2022-04-08 i mål B 419-22.

Värmlands tingsrätt, dom 2022-04-08 i mål B 1237-22.

Uppsala tingsrätt, dom 2022-04-13 i mål B 7032-21.

Attunda tingsrätt, dom 2022-04-27 i mål B 2928-22.

Södertälje tingsrätt, dom 2022-05-03 i mål B 1076-22.

Malmö tingsrätt, dom 2022-05-09 i mål B 3343-22.

Södertörns tingsrätt, dom 2022-05-10 i mål B 6129-22.

Västmanlands tingsrätt, dom 2022-05-11 i mål B 1416-22.

Örebro tingsrätt, dom 2022-05-17 i mål B 3435-21.

Södertörns tingsrätt, dom 2022-05-23 i mål B 6435-22.

Södertörns tingsrätt, dom 2022-06-16 i mål B 2517-20.

Stockholms tingsrätt, dom 2022-07-04 i mål B 7756-22.

Vänersborgs tingsrätt, dom 2022-07-05 i mål B 1257-22.

Lund tingsrätt, dom 2022-07-12 i mål B 3051-22.

Falu tingsrätt, dom 2022-07-13 i mål B 1815-21.

Västmanlands tingsrätt, dom 2022-07-15 i mål B 3185-22.

Halmstads tingsrätt, dom 2022-07-25 i mål B 1006-22.

Ystad tingsrätt, dom 2022-08-04 i mål B 1839-22.

Borås tingsrätt, dom 2022-08-11 i mål B 2030-22.

Eksjö tingsrätt, dom 2022-08-23 i mål B 2491-21.

Norrköpings tingsrätt, dom 2022-08-26 i mål B 2368-22.

Södertälje tingsrätt, dom 2022-08-29 i mål B 2248-22.

Solna tingsrätt, dom 2022-09-07 i mål B 7388-21.

Halmstad tingsrätt, dom 2022-09-09 i mål B 1967-22.

Varberg tingsrätt, dom 2022-09-09 i mål B 424-22.

Malmö tingsrätt, dom 2022-09-13 i mål B 4958-20.

Ångermanlands tingsrätt, dom 2022-09-14 i mål B 1710-21.

Norrköpings tingsrätt, dom 2022-09-16 i mål B 2114-22.

Varberg tingsrätt, dom 2022-09-16 i mål B 1557-22.

Halmstad tingsrätt, dom 2022-09-19 i mål B 847-22.

Ystads tingsrätt, dom 2022-09-23 i mål B 2224-22.

Helsingborgs tingsrätt, dom 2022-09-28 i mål B 5291-22.

Göteborgs tingsrätt, dom 2022-10-05 i mål B 12644-22.

Eskilstuna tingsrätt, dom 2022-10-18 i mål B 2411-22.

Lycksele tingsrätt, dom 2022-10-26 i mål B 559-21.

Norrhälje tingsrätt, dom 2022-11-04 i mål B 1230-22.

Södertälje tingsrätt, dom 2022-11-08 i mål B 2910-22.

Ångermanlands tingsrätt, dom 2022-11-14 i mål B 1472-22.

Helsingborgs tingsrätt, dom 2022-11-25 i mål B 4914-22.

Norrköpings tingsrätt, dom 2022-11-29 i mål B 39-22.

Vänersborgs tingsrätt, dom 2022-11-30 i mål B 3949-22.

Varbergs tingsrätt, dom 2022-12-01 i mål B 880-22.

Kristianstads tingsrätt, dom 2022-12-08 i mål B 2854-21.

Helsingborgs tingsrätt, dom 2022-12-08 i mål B 8167-21.

Varbergs tingsrätt, dom 2022-12-22 i mål B 412-22.

Solna tingsrätt, dom 2022-12-23 i mål B 10332-22.

Solna tingsrätt, dom 2022-12-28 i mål B 9835-22.

Stockholms tingsrätt, dom 2022-12-30 i mål B 16549-22.

Jönköpings tingsrätt, dom 2023-03-10 i mål B 4778-22.

Värmlands tingsrätt, dom 2023-01-27 i mål B 2157-21.

Södertörns tingsrätt, dom 2023-02-01 i mål B 18104-22.

Linköpings tingsrätt, dom 2023-02-07 i mål B 4960-22.

Östersunds tingsrätt, dom 2023-02-13 i mål B 3685-22.

Lund tingsrätt, dom 2023-02-20 i mål B 4051-22.

Helsingborgs tingsrätt, dom 2023-02-24 i mål B 2639-22.

Attunda tingsrätt, dom 2023-03-01 i mål B 9177-22.

Helsingborgs tingsrätt, dom 2023-03-06 i mål B 141-23.

Attunda tingsrätt, dom 2023-03-13 i mål B 11795-22.

LITTERATUR

Borgström, Peter: *Utökade möjligheter att använda tidiga förhör i brottmålsprocessen*. SvJT 2022, s. 993-1010.

Borgström, Peter. *Rättegångsbalken (1942:740)* 35 kap. 14 §, Karnov (JUNO) (besökt 2023-04-13).

Bring, Thomas – Diesen, Christian – Wilton Wahren, Alexandra: *Förhör*. 3. uppl., Stockholm 2008.

Bring, Thomas – Diesen, Christian – Andersson, Simon: *Förundersökning*. 5 uppl., Stockholm 2009.

Cansu, Elias – Holmgård, Lars – Andersson, Simon: *Häktning*. 1 uppl., Stockholm och Karlstad 2023.

Danelius, Hans – Danelius, Johan – Bull, Thomas – Cameron, Ian: *Mänskliga rättigheter i europeisk praxis, en kommentar till Europakonventionen om de mänskliga rättigheterna*. 6 uppl., Stockholm 2023.

Ekelöf – Per-Olof – Edelstam, Henrik – Heuman, Lars: *Rättegång. Fjärde häftet*. 7 uppl., Stockholm 2009.

Ekelöf – Per-Olof – Edestam, Henrik – Pauli, Mikael: *Rättegång. Femte häftet*. 8 uppl., Stockholm 2011.

Kleineman, Jan: *Rättsdogmatisk metod*. I Nääv, Maria – Zamboni, Mauro (Red): *Juridisk metodlära*. 2 uppl., Lund 2018.

Mellqvist, Mikael: *Processrätt – grunderna för domstolsprocessen*. 4 uppl., Visby 2020.

Thornefors, Christer, *Rättegångsbalken (1942:740) 30 kap. 2 §*, Lexino 1 december 2019 (JUNO).

ÖVRIGT

Remissyttranden

Göteborgs universitets remissyttrande, Dnr VR 2017/179 (2018-03-09). *Remissvar gällande delbetänkandet Tidiga förhör – nya bevisregler i brottmål (SOU 2017:98)*.

Sveriges Advokatsamfunds remissyttrande. Dnr R-2018/0002. *Remissvar gällande delbetänkandet Tidiga förhör – nya bevisregler i brottmål (SOU 2017:98)*.

Rapporter

Åklagarmyndigheten. Rättslig vägledning 2022:26, *Den misstänktes rätt till insyn i en brottsutredning*. 2022.

Åklagarmyndigheten. Rättslig vägledning 2021:23, *Nya regler om tidiga förhör*. 2021.